

Met een wijde boog om de echte politiek

Wat is een 'embargoparty'? Niemand die het wist, en daarom was het zo druk toen *Vladivostok!*, de nieuwe roman van P.F. Thomése, werd gepresenteerd. Een embargoparty bleek gewoon een boekpresentatie te zijn, met dit verschil dat het boek zelf pas een paar weken later in de winkel kwam te liggen. Geef iets een andere naam en iedereen denkt dat het ook iets anders is. Niets past beter bij de politiek, door oud-premier Van Agt ooit getypeerd als vóór alles een zaak van 'optiek en akoestiek'. Om de politiek draait het in *Vladivostok!*, waarin een corrupte mediastrategie een zo mogelijk nog corrupter vriendje in de Tweede Kamer tracht te parachutereren als de politieke belofte van de toekomst.

De presentatie was dus al net zo ironisch als het boek. Alleen aan het panel dat mocht opdraven om erover te discussiëren was die ironie minder besteed. De drie journalisten, aangevuld met een columniste van *Buitenhof*, vroegen zich af of het in Den Haag echt zo erg was als Thomése het voorstelt, om zich tenslotte te verliezen in de vraag hoe zij de opgeworpen problemen zelf dachten op te lossen. Daarmee was de literatuur definitief uit het zicht verdwenen. De auteur, die op de eerste rij zat, kon tevreden zijn: wat een geslaagde grap!

Uit alles blijkt dat hij van de Haagse politiek geen hoge dunk heeft, en dat is zacht uitgedrukt: zelden zullen er zulke viezeriken hebben rondgelopen als het vrijwel permanent door seks geobsedeerde duo van Thomése. De schrijver heeft de kraan van het innerlijk riool wijdoopen gedraaid – een heimmelijke vorm van medeplichtigheid, waartoe de lezer op zijn beurt wordt uitgenodigd. Je moet het spel meespelen om ervan te genieten, maar het loont ook de moeite om onder het oppervlak te speuren, zoals Arjen Fortuin dat in zijn recensie van vorige week heeft gedaan.

Minder eenvoudig is het uit de roman een zinnige politieke boodschap te halen. Dat is niet zo gek, want P.F. Thomése geldt in de literatuur als een kampioen van de 'vorm', iemand die meer thuishoort bij *l'art pour l'art* dan bij het politieke engagement. De speelse, grappige manier waarop hij zijn boek liet presenteren herinnert daaraan, evenals natuurlijk het boek zelf, dat – godzijdank – veel te krankjorum is om voor een serieuze kritiek op de politieke werkelijkheid te kunnen doorgaan.

Veelzeggend is bovendien dat de beide hoofdpersonen de actieve politiek niet eens bereiken: de een gooit tijdens een talkshow zijn eigen glazen in nog vóór men hem in de Kamer heeft kunnen kiezen, de ander verzaakt zijn missie (ik vat het nu even samen, dankzij ironie en cynisme zit het iets ingewikkelder in elkaar) voor zijn buitenechtelijke kinderen. Voor zover *Vladivostok!* een politieke roman mag worden genoemd, is het er een die als puntje bij paaltje komt met een wijde boog om de echte politiek heen loopt, de politiek van lobby's en campagnes, van moties en debatten, van commissies en kabinetten.

Vreemd genoeg doen bijna alle romans dat. Er bestaan weliswaar een paar romans die zich afspelen in de politieke wereld: C. P. Snow's *The corridors of power*, Wolfgang Koeppens *Das Treibhaus*, Gore Vidal's *Washington D.C.*, Jonathan Coe's

The closed circle en – althans voor een deel - Harry Mulisch' `totaalroman' *De ontdekking van de hemel*, waarin Onno Quist op zeker moment als wethouder en staatssecretaris in de politiek belandt. Maar veel zijn het er niet, al zie ik nu ongetwijfeld een paar titels over het hoofd.

De hele 20^e eeuw wemelt het van de geëngageerde schrijvers, meestal tegen maar soms ook vóór de parlementaire democratie (E.M. Forster's `two cheers for democracy'), zonder dat de belangstelling zover ging dat iemand er de stof voor zijn roman aan ontleende. De wetenschap, de handel, de kantoorwereld, het landleven, om nu maar te zwijgen over het literaire en artistieke milieu, hebben talloze romans opgeleverd, die soms tot in de titel (*Onder professoren, Kaas, Het bureau*) hun decor verraden. Waarom is het zo weinig met de politiek gebeurd?

Is de politieke wereld dan geen moreel en psychologisch mijnenveld van jewelste, geen labyrint van vriendschap en verraad, ambitie en tragedie, samenwerking en concurrentie? Het lijkt warempel het leven zelf wel.

Gebrek aan kennis kan de reden niet zijn, via de media worden we met informatie over de politiek overstelpt. Misschien is dat het wel: er valt voor een schrijver geen eer meer aan te behalen. Aan de andere kant zou de literatuur juist dan kunnen bewijzen wat zij waard is, door het bekende onbekend en het banale bijzonder te maken. Toch heeft ze het niet gedaan. De reden moet dieper liggen en specifiek gekoppeld zijn aan de democratische, parlementaire politiek, want historische romans over koningen, keizers of dictators zijn er weer wel genoeg.

Het heeft, denk ik, te maken met het ontstaan van de moderne literatuur als een autonoom domein binnen de burgerlijke, steeds meer democratiserende wereld. Onder het parool *l'art pour l'art* verzetten veel schrijvers zich toen tegen die wereld. Théophile Gautier, in Frankrijk een van de eerste profeten van de literaire autonomie, riep nota bene in het revolutiejaar 1848 de dichters uit tot de broodnodige `aristocratie' van de nieuwe republiek.

De literatuur heeft, in deze zelfbewuste en trotse gedaante, nooit van harte met de burgerlijke wereld mee willen doen: aan haar distantie ontleende zij een belangrijk deel van haar bestaansrecht. Bij die burgerlijke wereld hoorde ook de parlementaire democratie, waarvan de combinatie van gelijkheid, compromissen en materiële belangenbehartiging in de ogen van auteurs als Gautier, Flaubert, Multatuli of Van Deyssel slechts een verachtelijk symptoom van mediocriteit kon zijn. Onverenigbaar met alles - het sublieme en het excellente, de grootse visie en de unieke emotie - waar het in de literatuur op aankwam.

Als gevolg daarvan lukt het de meeste schrijvers nog altijd niet om professionele belangstelling op te brengen voor de democratische praktijk, ook al zal inmiddels bijna iedereen instemmen met de democratische beginselen. Zo hardnekkig blijft, onbewust, de trouw van de moderne literatuur aan haar oorsprong. En wanneer een schrijver bij hoge uitzondering toch een poging waagt, zoals P.F. Thomése in *Vladivostok!*, wat doet hij dan? Dan bewijst hij alsnog zijn `aristocratie' door van de politiek een even liederlijke als hilarische zwijnenstal te maken.

(NRC Handelsblad, 14-9-2007)